

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเรื่องนวนิยายกับภาพยนตร์ในต่างประเทศแพร่หลายมาก เนื่องจากความพร้อมของเอกสารข้อมูลหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คุณภาพของภาพยนตร์ต่างประเทศน่าติดตามนั่นเอง นอกจากนี้จากหลักฐานในยุคเริ่มต้นของการสร้างภาพยนตร์ตะวันตก พบว่า ผู้สร้างภาพยนตร์ในยุคเริ่มต้น มักยึดถือนวนิยายเป็นแม่แบบสำคัญในการสร้างภาพยนตร์ เช่น ดี คับบลิว กริฟฟิธ (D.W. Griffith) นักสร้างและผู้กำกับภาพยนตร์ยุคบุกเบิกของอเมริกา มักจะมีหนังสือของชาลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens) อยู่ในมือเสมอ เมื่อเขาอยู่ในสถานที่ถ่ายทำ ครั้งหนึ่งเมื่อเขาถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับลีลาการตัดต่อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเขา เขาถึงกับย้อนถามกลับมาว่า “แล้วดิกเกนส์ ไม่ได้เขียนไว้อย่างนั้นหรือ”¹ *

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายไทยกับภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ในยุคแรกเริ่ม จากการสืบค้นข้อมูล จากหอภาพยนตร์แห่งชาติ พบว่านวนิยายภาพยนตร์มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อเริ่มนำนวนิยายมาดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ ผลงานของนักประพันธ์นามไม้ เมืองเดิม ได้รับความนิยมนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ติดต่อกันกว่า 10 ครั้งนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2483 เป็นต้นมา ซึ่งในปีนั้น พบว่า ภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* เป็นนวนิยายเรื่องแรกของไม้เมืองเดิมที่ได้รับการดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ ต่อมาในปีพ.ศ. 2497 ก็ได้รับการนำมาสร้างอีก

¹ William Jinks, *The Celluloid Literature*, (Beverly Hills: Glencoe Press, 1974), p.5.

* “For instance, one of the many apocryphal stories concerning D.W.Griffith, a truly great film innovator, maintains that he always carried a Charles Dickens novel with him when he was on location. Once, when questioned about his unique edition style, Griffith reported asked: Doesn't Dickens write that way?”

ครั้ง² อีกทั้งยังได้พบว่า *แผลเก่า* ที่ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในฐานะภาพยนตร์ไทยที่ทำรายได้สูงสุด และภาพยนตร์ยอดเยี่ยมแห่งเอเชีย อีกทั้งเมื่อมีงานฉลองหรือ เทศกาลเกี่ยวกับภาพยนตร์ เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมในต่างประเทศครั้งใด ภาพยนตร์เรื่องนี้ก็มักจะเป็นหนึ่งในภาพยนตร์เกียรติยศเสมอ คือ ภาพยนตร์ของเชิด ไซย ภาพยนตร์ ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2521^{**}

เมื่อค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมก็พบว่า จุดกำเนิดของนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* ยังเป็นที่น่าสนใจมาก เพราะนวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* มีกำเนิดมาจากไม้ เมืองเดิมได้รับแรงบันดาลใจจากการแนะนำของหม เวชกร ณ วันหนึ่งที่ริมทางรถไฟมักกะสัน ซึ่งหม เวชกร ได้บันทึกไว้เป็นภาพที่เขาชี้ให้ไม้ เมืองเดิมดู ในขณะที่นั้น ไม้ เมืองเดิมกำลังผิดหวังกับงานที่เขียนที่ไม่ประสบความสำเร็จของเขา โดยหม เวชกร กล่าวว่า

ดาของผมหेतือบไปเห็นชายทุ่งไกลโน้น มีกระต๊อบเล็กๆ และมีตะเกียงจุดมีแสงริบหรี่ ผมจึงชี้ให้เขาดูและพูดว่า เอ็งลองคิดดูซิว่า กระต๊อบเล็กๆ ไฟริบหรี่นั้น มันจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างในนั้น “ (...) ตอนนั้นมา พอถึงกำหนดที่เขาขอไว้ เขาได้ส่งเรื่องให้ผมตรวจชื่อ “แผลเก่า” เป็นชีวิตลูกทุ่ง ตรวจแล้วใจหาย มันช่างสนใจจับใจอะไรเช่นนี้เจ็บแสบ และแปลกแหวกแนวนัก ครั้นออกตลาดก็ได้พบกับการต้อนรับของผู้อ่านเป็นอย่างดี นายก้านตั้งนามแฝงใหม่ว่า “ไม้ เมืองเดิม”³

ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจต่อเรื่อง *แผลเก่า* เป็นอย่างยิ่งเพราะ เป็นนวนิยายที่มีจุดกำเนิดมาจากฉาก หรือ ภาพที่พบเห็น อันถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาพยนตร์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับภาพยนตร์ได้ประเด็นหนึ่ง

² โคม สุขวงศ์, *บรรณานุกรมภาพยนตร์ไทย, สมาคมกิจวัฒนธรรม*

^{**} ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนภาพยนตร์ไทยไปแสดงในงานมหกรรมหนังเอเชีย ที่ประเทศญี่ปุ่น ในปีพ.ศ.2525 จากนักวิจารณ์ชาวญี่ปุ่น และโทนี่เรนส์ นักวิจารณ์หนังชาวอังกฤษนำ *แผลเก่า* ไปฉายที่ลอนดอน

³ หม เวชกร, “จากย่านแห่งความทรงจำ” ฟ้าเมืองไทย กุมภาพันธ์ 2512 อ้างใน สุจิตต์ วงษ์เทศ, “คำอภิวันทนาการ”, *แผลเก่า*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การเวก, 2520) ไม่ปรากฏหน้า.

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมด โดยจัดหมวดหมู่ตามความสนใจและพบว่า นวนิยายและภาพยนตร์นั้นมีความสัมพันธ์กันและมีพัฒนาการที่ใกล้เคียงกัน การถ่ายทอดจาก นวนิยายสู่ภาพยนตร์นั้นต้องอาศัยการดัดแปลงสู่ภาพยนตร์ ซึ่งพบว่าบทภาพยนตร์ของทม ธาตรี และรพีพร มีความสมบูรณ์ ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะได้ค้นพบเอกสารสำคัญ ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์เช่นบทวิจารณ์ของภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ.2483 และพบบทพากย์ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ.2497 แต่เมื่อเปรียบเทียบกับบทภาพยนตร์ของทม ธาตรี และรพีพร ซึ่งเป็นบทภาพยนตร์ของ*แผลเก่า*ฉบับปีพ.ศ.2520 เป็นบทภาพยนตร์ที่มีความสมบูรณ์ รวมทั้งภาพยนตร์ที่ยังสามารถนำมาศึกษาได้ครบตั้งแต่ต้นเรื่องจนกระทั่งจบเรื่อง

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายและศิลปะภาพยนตร์ในฐานะศิลปะแขนงอื่นที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*มาเป็นกรณีศึกษา โดยศึกษาองค์ประกอบของการดัดแปลง และเปรียบเทียบความเหมือนความต่างระหว่างนวนิยายกับภาพยนตร์ ครั้นเมื่อศึกษาข้อมูลไประยะหนึ่งก็พบเพิ่มเติมว่า ศิลปะภาพยนตร์เป็นที่รวมของศิลปะหลายแขนง บทเพลงประกอบภาพยนตร์ ก็เป็นศิลปะหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลด้านเนื้อหาจากนวนิยาย ในภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า*ก็เช่นกัน บทเพลงประกอบภาพยนตร์แทบทุกเพลงมีเนื้อหาจากบทประพันธ์เดิมในนวนิยายทั้งสิ้น จึงมีความสนใจในการศึกษาเปรียบเทียบบทเพลงกับนวนิยายเพิ่มขึ้นอีก

นอกจากศิลปะภาพยนตร์ *แผลเก่า* ก็ยังได้รับการถ่ายทอดเป็นละครโทรทัศน์ ถึง 2 ครั้ง เมื่อปีพ.ศ. 2507 และพ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นที่ยืนยันได้ว่าความนิยมนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*มีความต่อเนื่องกัน และถ่ายทอดไปสู่ศิลปะหลายแขนง ทั้งดนตรี ละคร และภาพยนตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า*มาเป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบกับภาพยนตร์ และบทภาพยนตร์ของเชิด ทรงศรี ที่มีความสมบูรณ์ที่สุดเหมาะสมในการนำมาศึกษาเปรียบเทียบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดัดแปลงนวนิยายเป็นภาพยนตร์ โดยใช้นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* เป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับภาพยนตร์ไทย

สมมติฐานของการศึกษา

1. นวนิยายกับภาพยนตร์ไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่คนไทยสามารถสร้างภาพยนตร์ได้ด้วยตนเอง
2. นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* มีเนื้อหาที่เหมาะสมแก่การดัดแปลงไปสู่ภาพยนตร์

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายไทยและภาพยนตร์ไทยตั้งแต่แรกเริ่ม
2. ศึกษาและรวบรวมแนวคิดทฤษฎีการดัดแปลงนวนิยายเป็นภาพยนตร์
3. นวนิยายเรื่อง *แผลเก่า* ของไม้เมืองเดิม สำนักพิมพ์บางหลวง พ.ศ. 2537

4. ศึกษาข้อมูลเอกสารบทวิจารณ์ภาพยนตร์และโฆษณา บทพากย์ และบทภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า*

- ภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* ฉบับปีพ.ศ. 2483 ของ บุรพาศิลป์
- ภาพยนตร์ ศึกษาจากเอกสารของหอภาพยนตร์แห่งชาติ
- ภาพยนตร์เรื่อง *แผลเก่า* ฉบับปีพ.ศ. 2497 ของ บุรพาศิลป์

ภาพยนตร์ ศึกษาจากบทพากย์ภาพยนตร์ และเอกสาร โฆษณาในนิตยสาร

-ภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า* ฉบับปีพ.ศ. 2520 ของ เชิดไชย

ภาพยนตร์ ศึกษาจากบทภาพยนตร์ และเทปวีดิทัศน์และเอกสารอื่นๆ

5. ศึกษาแนวทางการดัดแปลงจากนวนิยายสู่บทภาพยนตร์ และ
ภาพยนตร์ ของเชิด ทรงศรี

6. ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆของการดัดแปลงจากนวนิยายสู่ภาพยนตร์

วิธีดำเนินการศึกษา

1. สืบหาเอกสารข้อมูล ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจาก

- หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี
- หอภาพยนตร์แห่งชาติ
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ห้องสมุดคณะวารสารศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดหน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

- ห้องสมุดศูนย์สังกัดศิลป์ ธนาคารกรุงเทพจำกัด สาขาผ่านฟ้า
- ห้องสมุดสถาบันสอนภาษา (A.U.A.)

2. สัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้และชำนาญการด้านภาพยนตร์ รวมทั้ง
บุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์เรื่อง*แผลเก่า* และบุคคลที่ให้ข้อมูลจำเป็นที่
เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

3. ศึกษาภาพยนตร์เรื่องแผลเก่าของ เจ็ด ไซย ภาพยนตร์ จากบทภาพยนตร์ และเทปวิดีโอทัศน์

4. ศึกษาบทเพลงจากภาพยนตร์เรื่องแผลเก่า จากบทภาพยนตร์ และ เทปบันทึกเสียง

5. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด

6. วิเคราะห์ข้อมูล

7. สรุปและรายงานผลการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบวิวัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับภาพยนตร์ ไทย

2. ทำให้ทราบแนวทางการดัดแปลงจากนวนิยายสู่ภาพยนตร์ทั้งสากล และไทย

3. ทำให้ทราบแนวทางการดัดแปลงจากนวนิยายสู่ภาพยนตร์ของเจ็ด ทรงศรี

4. ทำให้ทราบว่านวนิยายมีความสัมพันธ์กับศิลปะหลายแขนง เช่น ดนตรี ละคร และภาพยนตร์

5. เป็นการบันทึกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ถึงกำเนิดการดัดแปลงจากนวนิยายมาเป็นภาพยนตร์ไทยเป็นครั้งแรก

6. เพื่อผู้ที่ต้องการศึกษาประวัติความสัมพันธ์ของนวนิยายกับภาพยนตร์ไทยต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยเรียกนวนิยาย และบทภาพยนตร์ ว่าเป็นวรรณกรรม เพราะถือว่าเป็นแขนงหนึ่งของวรรณกรรม ในฐานะที่ต่างก็เป็นเรื่องเล่าทั้งสิ้น โดยมีวิธีการเล่าที่แตกต่างกัน
2. ผู้วิจัยเรียกนวนิยาย บทภาพยนตร์ และภาพยนตร์ว่างานศิลปะ เพราะมีฐานะเป็นศิลปะต่างแขนงกัน
3. ผู้วิจัยเรียก*ผลเก่า* ว่านวนิยาย เพราะมีองค์ประกอบด้าน โครงเรื่อง เนื้อหา เหตุการณ์ และตัวละคร ครบที่จะเป็นนวนิยายได้ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่จะเรียก*ผลเก่า*กันทั่วไปว่านวนิยายขนาดสั้น
4. ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาพยนตร์กับนวนิยาย บางครั้งผู้วิจัยจะใช้ทับศัพท์ภาพยนตร์ เช่นคำว่า ซ็อต หรือ คัท เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายและเป็นที่เข้าใจกันทั่วไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้อธิบายความหมายไว้ในภาคผนวก